

Bogusław Gut, Modele Kościoła w służbie duszpasterstwa. Studium myśli eklezjologicznej kard. Avery'ego Dullesa SJ, Wydawnictwo „Scriptum”, Kraków 2021, ss. 252.

Uchwałą Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie z dnia 23 czerwca 2017 r. zostały uruchomione w roku akademickim 2017/18: Studia licencjackie z teologii dla prezbiterów ze specjalizacją z teologii pastoralnej w Przemyślu. Piszący niniejsze słowa jako moderator tych studiów, zaproponował ks. dr. Bogusławowi Gutowi cykl wykładów z eklezjologii przewidzianych na rok akademicki 2020/21.

Ks. Gut kapłan archidiecezji przemyskiej w 2009 r. uzyskał licencjat na Papieskim Uniwersytecie św. Tomasza z Akwinu w Rzymie na podstawie rozprawy: *Il primato di san Pietro e del Vescovo di Roma nelle „Lettere” di san Girolamo* [Prymat św. Piotra i Biskupa Rzymskiego w „Listach” św. Hieronima]; w 2018 r. obronił doktorat na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie: *L'ecclesiologia trinitaria nell'insegnamento di san Giovanni Paolo II* [Eklezjologia trynitarna w nauczaniu Jana Pawła II]; oraz w latach 2010-2016 prowadził wykłady z eklezjologii w *Istituto Superiore di Scienze Religiose* w Ascoli Piceno.

Powyższe kompetencje zaowocowały wykładem monograficznym, poświęconym swoistej syntezie myśli eklezjologicznej wybitnego amerykańskiego teologa, konwertyty, kard. Avery Dullesa SJ (1918-2008), zawartej w opisywanych przezeń i poddawanych krytycznej refleksji modelach (paradygmatach) Kościoła. Materialnym pokłosiem tego wykładu jest recenzowana książka, opublikowana jako 19. tom serii: *Horyzonty dogmatu*.

Autor całość rozważań zawarł w strukturze sześcirozdziałowej: W pierwszym przybliżył postać Avery Dullesa SJ, podaje ogólny zarys jego eklezjologii i najistotniejsze cechy jego głównego dzieła o Kościele: *Models of the Church*. W drugim rozdziale, przedstawia pięć głównych paradygmatów lub też modeli Kościoła (instytucja, mistyczna wspólnota, sakrament, herold, sługa), które stanowią oś, wokół której teolog amerykański podejmuje dalsze rozważania eklezjologiczne. W rozdziale trzecim opisuje elementy konstytutywne Kościoła, poprzez pryzmat trzech Jego głównych cech (więzy, przynależność, cele) oraz czterech Jego znamion (jedność, świętość, powszechność, apostołskość). Czwarty rozdział poświęca refleksji pastoralnej dotyczącej czterech kwestii: ekumenizmu, eschatologii, objawienia

i kapłaństwa urzędowego. W piątym rozdziale ukazuje ogólną ocenę pięciu paradygmatów Kościoła i wypływające z niej postulaty. Szósty rozdział, poświęca autorskiemu paradygmatawi Dullesa, którym jest wizja Kościoła jako „wspólnoty uczniów Chrystusa” i kapłana jako jego „ucznia”.

Z przytoczonej wyżej prezentacji wynika, iż monograf ma na celu ukazanie głównych linii myśli eklezjologicznej Dullesa zawartej zasadniczo w książce *Models of the Church (Modele Kościoła)*, poszerzonej o wizję kapłaństwa zawartą w książce *Posługa kapłańska w świecie współczesnym*.

Recenzowana książka jest godna uwagi z następujących racji.

Eklezjologia Avery Dullesa nie doczekała się w języku polskim całościowej publikacji książkowej. Izabella Smentek napisała rozprawę doktorską na temat *Eschatyczność Kościoła w ujęciu modeli eklezjologicznych kard. Avery Dullesa*. Praca jednak nie ukazała się w formie książkowej. Smentek jest również autorką szeregu cennych i merytorycznie ważnych artykułów nt. wizji teologicznej i eklezjologicznej Dullesa. Prace doktorskie na temat eklezjologii Dullesa napisano i opublikowano w Rzymie: Kallingal J., *The models ecclesiology of Avery cardinal Dulles in the light of Vatican Council II*, PUG, Roma 2004; Sapienza R.R., *The ecclesiology of Avery Dulles, SJ. A hermeneutical key*, PUST, Roma 2003; Seo H-S., *La cattolicità come principio fondamentale dell'ecclesiologia del card. Avery Dulles SJ (1918-2008)*, PUG, Roma 2013.

Ks. Bogusław oparł swoje treści o dzieło *Models of the Church*, które mimo, że zostało napisane we wczesnej fazie rozwoju naukowego teologa amerykańskiego, i mimo że nie jest ono systematycznym traktatem o Kościele, to jednak stanowi cenny wkład w podjęcie kluczowych kwestii eklezjologicznych, wyłaniających się po Soborze Watykańskim II. *Models of the Church* otwiera szeroko okno na problemy związane z naturą i misją Kościoła widzianego w ujęciu Soboru Watykańskiego II (który podjął refleksję nad określeniem świadomości Kościoła na temat jego natury i misji) i w perspektywie burzliwego okresu jego recepcji (ścieranie się konserwatystów z progresistami). Ujęcie Kościoła zaproponowane przez Avery Dullesa wpisuje się w to, co nazywamy procesem syntezy recepcji myśli eklezjologicznej Soboru Watykańskiego II. Synteza ta uwzględnia z jednej strony to co „stare” i zakorzenione we wielowiekowej Tradycji Kościoła, a z drugiej strony to co jest „nowe” i zostało wydobyte z „pamięci Kościoła” i dostosowane do (łac. *accomodata renovatio*, wł. *aggiornamento*) współczesnych warunków jego życia i misji.

Godnym podkreślenia i szerszej popularyzacji jest charakterystyczna cecha eklezjologii Dullesa, który wyznaje zasadę komplementarności bogactwa obrazów, analogii, modeli i paradygmatów Kościoła.

Książka *Models of the Church* jak dotąd nie doczekała się tłumaczenia na język polski, stąd przybliżenie jej polskiemu czytelnikowi w formie recenzowanej publikacji wydaje się jak najbardziej sensowne.

Publikacja do wykorzystania z pożytkiem przez wykładowców eklezjologii, sakramentologii (Kościół jako sakrament), teologii pastoralnej oraz studiujących owe dyscypliny.